

LEGAL INSIGHTS

Η ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΧΡΗΣΗΣ ΥΔΑΤΟΣ (Ή ΠΩΣ ΝΑ ΕΠΩΦΕΛΗΘΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΩΤΡΗΣΗ ΣΑΣ)

Γιάννης Ψαράκης

Οι φωνές που παρουσιάζουν το νερό ως το «υγρό χρυσό» του μέλλοντος, με το πέρασμα των ετών δυναμώνουν, σε πλήρη αντιστοιχία με την κλιμάκωση της οικολογικής κρίσης. Παρίσταται η ανάγκη να μπει τέλος στην αλόγιστη, κατά το δοκούν, άντληση του νερού, χωρίς κριτήρια και προγραμματισμό· είναι ευπρόσδεκτη μία προσέγγιση με το βλέμμα στο μέλλον και τις γενιές που έρχονται. Η άντληση νερού βέβαια εφεξής δεν απαγορεύεται, τίθενται ωστόσο σοβαροί περιορισμοί και κυρίως ιδρύεται ένα πλέγμα προηγούμενων διαδικασιών, ώστε το status των νερών κάθε περιοχής να βρίσκεται υπό πλήρη εποπτεία. Το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο ενδυναμώνει τις ρυθμίσεις του με αυστηρές κυρώσεις για τους παραβάτες. Σε αυτό το σημείο η προσφυγή στη διοικητική δικαιοσύνη θα αποτελεί συνηθέστατα μονόδρομο, τόσο σε προσωρινό, όσο και σε οριστικό στάδιο.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016

1. Εισαγωγή

Το νερό δεν είναι ένα εμπόρευμα, όπως όλα τα άλλα, όμως δεν αποτελεί και ένα δημόσιο αγαθό, στο οποίο η πρόσβαση μπορεί να είναι ανεξέλεγκτη. Η γενικότερη τάση μείωσης των προς εκμετάλλευση πόρων είτε λόγω κλιματικών αλλαγών είτε λόγω της εντεινόμενης ρύπανσης των νερών, απαιτεί συνετή διαχείριση, με στόχο την ικανοποίηση των πολλών και συχνά αντικρουόμενων χρήσεων του. Είναι ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη διαχείριση της ζήτησης και να μην θεωρούνται πλέον ως δεδομένες οι παραδοσιακές καταναλώσεις, οι παραδοσιακές απώλειες, η αδιαφορία ως προς τις δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης, με το βλέμμα στραμμένο στην αρχή της αειφορίας και της επάρκειας (και ποιότητας) των αποθεμάτων και για τις μελλοντικές γενεές.

Στο πλαίσιο αυτής της προβληματικής, εξεδόθη η Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων ή αλλιώς Οδηγία-Πλαίσιο για τα Νερά, μετά από μια μακρόχρονη περίοδο συζητήσεων και διαπραγματεύσεων μεταξύ των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 22 Δεκεμβρίου 2000. Η Οδηγία 2000/60/ΕΚ συνδυάζει ποιοτικούς, οικολογικούς και ποσοτικούς στόχους για την προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων και την καλή κατάσταση όλων των υδατικών πόρων και

θέτει ως κεντρική ιδέα την ολοκληρωμένη διαχείριση τους στη γεωγραφική κλίμακα των Λεκανών Απορροής Ποταμών.

Βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, εκείνος που θέλει να επωφεληθεί από λχ. μία γεώτρηση, συνεχίζει φυσικά να έχει τη δυνατότητα να το κάνει, ωστόσο οφείλει να ακολουθήσει μία ορισμένη διαδικασία η οποία όχι μόνο θα επιτρέπει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που δεν αντιμετωπίζει τις εκάστοτε χρήσεις αποσπασματικά αλλά σε αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, αλλά θα εναρμονίζει και τις ανάγκες σε νερό με τις υδρολογικές δυνατότητες κάθε περιοχής.

2. Διαδικασίες

2.1 Εγγραφή στο Ε.Μ.Σ.Υ.

Με την Υπουργική Απόφαση 145026/2014 (ΦΕΚ Β' 31), συνεστήθη το Εθνικό Μητρώο Σημείων Υδροληψίας (Ε.Μ.Σ.Υ.) στην Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υπουργείου Π.Ε.Κ.Α, για τη συνολική καταγραφή των σημείων υδροληψίας και των απολήψιμων ποσοτήτων ύδατος από τα επιφανειακά και υπόγεια υδατικά συστήματα της χώρας, προκειμένου να διευκολυνθεί η τεκμηρίωση και αξιολόγηση των αναγκών ζήτησης νερού σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού, μέσα από μία συνολική έποψη των σημείων υδροληψίας.

Το Ε.Μ.Σ.Υ. είναι ένα ηλεκτρονικό μητρώο, το οποίο αναπτύσσεται και τηρείται στην ειδική γραμματεία υδάτων. Αποτελείται α) από το γενικό ευρετήριο σημείων υδροληψίας, στο οποίο καταχωρίζονται τα ονόματα ή οι επωνυμίες των χρηστών των νερών και τα στοιχεία που ορίζουν τα σημεία υδροληψίας, β) από τον ηλεκτρονικό φάκελο, αλλά και γ) από τον ψηφιακό χάρτη στον οποίο αποτυπώνονται οι συντεταγμένες των σημείων υδροληψίας ανά λεκάνη απορροής, ενώ για την επίτευξη των σκοπών του μπορεί να διασφαλίζεται η διασύνδεσή του με άλλα ειδικά μητρώα και δημόσια αρχεία, όπως το Κτηματολόγιο.

Δεδομένου ότι πρόκειται περί βασικού επιχειρησιακού εργαλείου για τη συνολική παρακολούθηση του status των υδάτων στη χώρα και για την επίτευξη του στόχου μίας συνετής διαχείρισης, στο Ε.Μ.Σ.Υ. εγγράφονται υποχρεωτικά όλα τα σημεία υδροληψίας από επιφανειακά και υπόγεια ύδατα· ακόμα και τα ανενεργά. Με την εγγραφή, εκδίδεται πιστοποιητικό εγγραφής καθώς και ένας μοναδικός κωδικός εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ.

Η νομοθεσία αντιμετωπίζει με αυστηρότητα την παράλειψη εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ.:

• Δημόσιες αρχές και υπηρεσίες αρμόδιες για τη χορήγηση των αδειών και εγκρίσεων που απαιτούνται από την κείμενη νομοθεσία για την πραγματοποίηση κάθε έργου ή δραστηριότητας στο ακίνητο που πραγματοποιείται ή πρόκειται να πραγματοποιηθεί υδροληψία, υποχρεούνται να ζητούν από τον ενδιαφερόμενο το πιστοποιητικό εγγραφής του σημείου υδροληψίας στο Ε.Μ.Σ.Υ. ως προϋπόθεση για την έκδοση των ανωτέρω πράξεων ¹.

¹ Βλ. όμως σημείωση στο τέλος του κειμένου.

• Παράλληλα, για τη σύνταξη κάθε συμβολαίου μεταβίβασης, δωρεάς, γονικής παροχής, αποδοχής κληρονομίας ή σύστασης εμπραγμάτου δικαιώματος που αφορά στο ακίνητο που πραγματοποιείται υδροληψία, πρέπει να προσκομίζεται από τον ενδιαφερόμενο το πιστοποιητικό εγγραφής του εν λόγω σημείου υδροληψίας στο Ε.Μ.Σ.Υ. ή να αποτυπώνεται στο τοπογραφικό διάγραμμα που συνοδεύει το συμβόλαιο ο κωδικός εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ.²

• Αλλά ακόμα και σε περιπτώσεις ενοχικού δικαιώματος (μίσθωση ή κατά παραχώρηση χρήση του ακινήτου στο οποίο πραγματοποιείται υδροληψία), πρέπει να αναγράφεται ρητά και ο κωδικός εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ.³

• Εκτός, όμως, του ότι η εγγραφή αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διενέργεια των ανωτέρω ενεργειών, η παράλειψη καταχώρισης στο Ε.Μ.Σ.Υ. επαπειλείται και με χρηματικά πρόστιμα. Συγκεκριμένα, η εγγραφή στο Ε.Μ.Σ.Υ. πλέον (μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2014) επιβαρύνεται με πρόστιμο 100 ευρώ. Στην περίπτωση αυτή αρκεί η προσκόμιση στην αδειοδοτούσα αρχή παραβόλου (100 ευρώ) υπέρ του Δημοσίου που εκδίδεται από τη Δ.Ο.Υ. για εκπρόθεσμη υποβολή αίτησης εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ. του σημείου υδροληψίας και αποδίδεται σε ειδικό λογαριασμό υπέρ του Πράσινου Ταμείου του Ν. 3889/2010. Μόνο σε όσους υπέβαλαν αίτηση για εγγραφή του σημείου υδροληψίας στο Ε.Μ.Σ.Υ. μέχρι 31-12-2014, δεν επεβλήθη πρόστιμο.

Ακόμα κι αν υπάρχει άδεια χρήσης των υδάτων (βλ. στη συνέχεια για το τί είναι η άδεια χρήσης), η μη εγγραφή τους στο Ε.Μ.Σ.Υ. επισύρει πρόστιμο από 1.000 έως 5.000 ευρώ, ανάλογα με το μέγεθος της απολήψιμης ποσότητας ύδατος, τη βαρύτητα και τη συχνότητα της παράβασης.

2.2 Αδειοδότηση

Σύμφωνα με το νόμο 3199/2003 και την Υπουργική Απόφαση 146896/2014, κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο μπορεί να χρησιμοποιεί νερό ή να εκτελεί έργα αξιοποίησης υδατικών πόρων για την ικανοποίηση των πραγματικών αναγκών του. Μπορεί επίσης να εκτελεί έργα αξιοποίησης υδατικών πόρων και για ανάγκες πέρα από τις δικές του ή ανεξάρτητα από αυτές, εφόσον εξυπηρετούν την κοινή ωφέλεια. Οι άδειες χρήσης ύδατος ή εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων εκδίδονται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης μετά από εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι χρήσεις υδάτων διακρίνονται κυρίως σε ύδρευση, άρδευση, βιομηχανική χρήση, ενεργειακή χρήση και χρήση για αναψυχή. Ωστόσο, η χρήση για ύδρευση είναι εκείνη που έχει προτεραιότητα, ως προς την ποσότητα και την ποιότητα, έναντι κάθε άλλης χρήσης.

² Βλ. ομοίως.

³ Βλ. ομοίως.

Με το ν. 3199/2003, συνεστήθη Εθνική Επιτροπή Υδάτων, η οποία χαράσσει την πολιτική για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, παρακολουθεί και ελέγχει την εφαρμογή της και εγκρίνει τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδατικού δυναμικού της χώρας. Η Εθνική Επιτροπή Υδάτων καθορίζει και τις λεκάνες απορροής ποταμών και ορίζει τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις οι οποίες είναι αρμόδιες για τη διαχείριση και προστασία τους. Κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση εκπονεί το Σχέδιο Διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών που είναι της αρμοδιότητάς της, το οποίο ισχύει για έξι χρόνια, έργο πολύ σημαντικό αφού για την έκδοση άδειας χρήσης νερού ή εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων πρέπει να τεκμηριώνεται η διαθεσιμότητα των ποσοτήτων νερού που θα αξιοποιηθούν, καθώς και η σκοπιμότητα έκδοσης της σύμφωνα με το οικείο Σχέδιο Διαχείρισης και προγράμματα προστασίας και διαχείρισης.

Στην αίτηση αδειοδότησης ο ενδιαφερόμενος αναφέρει την ποσότητα νερού που ζητάει. Ωστόσο η αρμόδια διεύθυνση Υδάτων (της Αποκεντρωμένης Διοίκησης) έχει το δικαίωμα να την απορρίψει ή να περιορίσει την ποσότητα. Εδώ υπεισέρχονται τα περιβαλλοντικά κριτήρια που επιβάλλονται από τα υδρολογικά αποθέματα κάθε περιοχής (υπόγεια, επίγεια), όπως αυτά καταγράφονται στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Υδατικών Διαμερισμάτων.

Για την έκδοση άδειας εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων ή/και χρήσης ύδατος απαιτείται η υποβολή από τον ενδιαφερόμενο φακέλου εις τριπλούν (το πρωτότυπο σε έντυπη και ψηφιακή μορφή συνοδευόμενο από δύο αντίγραφα) στην αρμόδια υπηρεσία του κατά περίπτωση οικείου Ο.Τ.Α. σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ν.3852/2010, όπως ισχύει, στα διοικητικά όρια του οποίου υπάγεται το σημείο υδροληψίας (υπηρεσία υποδοχής). Ο φάκελος περιλαμβάνει αίτηση με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

Η υπηρεσία υποδοχής διενεργεί έλεγχο ως προς την τυπική πληρότητα του φακέλου, προκειμένου να διαπιστωθεί αν έχουν προσκομισθεί τα απαιτούμενα δικαιολογητικά καθώς και αν τα στοιχεία της αίτησης είναι πλήρη και επιπλέον: α) σε περίπτωση που υπηρεσία υποδοχής είναι ο ΟΤΑ Α' Βαθμού, εξετάζεται εάν οι ανάγκες σε νερό για την αιτούμενη χρήση, καλύπτονται ή μπορούν να καλυφθούν από δημόσιο ή δημοτικό δίκτυο παροχής υπηρεσιών ύδατος, και β) σε περίπτωση που υπηρεσία υποδοχής είναι ο ΟΤΑ Β' Βαθμού εξετάζεται αυτεπάγγελτα η δυνατότητα κάλυψης των αιτούμενων αναγκών από δημόσιο ή δημοτικό δίκτυο παροχής υπηρεσιών ύδατος.

Ας σημειωθεί ότι σε περίπτωση νέων έργων για την κάλυψη αναγκών κοινής ωφέλειας ή νέων έργων χρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η αδειοδοτούσα αρχή μπορεί να εξετάζει κατά προτεραιότητα αίτηση για χορήγηση άδειας εκτέλεσης ή/και χρήσης νερού, εφόσον ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει σχετικό αίτημα προτίμησης συνοδευόμενο από τα απαραίτητα στοιχεία που τεκμηριώνουν την αναγκαιότητα επίσπευσης της έκδοσης της εν λόγω άδειας.

Όταν βεβαιώνεται από τον αρμόδιο φορέα διαχείρισης δημόσιου ή δημοτικού συλλογικού δικτύου παροχής υπηρεσιών ύδατος ότι οι ανάγκες σε νερό των ιδιωτών ή των ιδιωτικών δικτύων που αιτούνται τη χορήγηση ή την ανανέωση της άδειας χρήσης ύδατος, καλύπτονται ή μπορούν να καλυφθούν πλήρως από το εν λόγω δημόσιο ή δημοτικό δίκτυο, δεν εκδίδονται νέες άδειες ούτε ανανεώνονται οι υφιστάμενες.

Αλλά και σε περίπτωση μεταγενέστερης πλήρους κάλυψης των αναγκών σε νερό ιδιωτών ή των ιδιωτικών δικτύων από δημόσιο ή δημοτικό συλλογικό δίκτυο χρήσης ύδατος, η άδεια χρήσης ύδατος ανακαλείται. Με την πράξη ανάκλησης της άδειας, το σημείο υδροληψίας χαρακτηρίζεται ως ανενεργό και τίθεται εκτός λειτουργίας. Τέτοια περίπτωση όμως δε συντρέχει, είτε όταν υπάρχουν πραγματικές ανάγκες που δεν καλύπτονται από τα υπάρχοντα έργα, είτε εφόσον εξυπηρετούν καλλιέργειες για το χρονικό διάστημα του έτους που δεν λειτουργεί το εν λόγω δίκτυο άρδευσης, είτε σε περίπτωση ακαταλληλότητας της ποιότητας του παρεχόμενου από το δημόσιο ή δημοτικό δίκτυο ύδατος ως προς τη συγκεκριμένη χρήση η οποία αποδεικνύεται (λχ. χημική ανάλυση/έκθεση γεωπόνου).

Βέβαια η χορήγηση των αδειών εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων ή/και χρήσης ύδατος είναι αυτοτελής· υπό την έννοια ότι δεν απαλλάσσει τον δικαιούχο της χρήσης από την υποχρέωση να εφοδιάζεται με άδεια ή έγκριση ή τήρηση όρων και περιορισμών άλλης Αρχής, αν από υφιστάμενες διατάξεις προκύπτει σχετική υποχρέωση, ούτε υποκαθιστά τυχόν άλλες απαιτούμενες εγκρίσεις.

Παράλληλα, δεν υποκαθιστά ούτε αναιρεί κανονιστικές διατάξεις σχετικά με τη χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας έργων και δραστηριοτήτων και τις χρήσεις γης, ούτε νομιμοποιεί τη χρήση του χώρου από πολεοδομική άποψη. Κοντά σε αυτά, δε συνιστά εμπράγματο ή ενοχικό δικαίωμα επί ακινήτων, δε δικαιολογεί προσβολή εμπράγματος δικαιώματος του δημοσίου ή τρίτων και δεν αποτελεί στοιχείο απόδειξης ιδιωτικών εμπράγματων δικαιωμάτων.

Άλλη μία σημαντική πληροφορία για την ανεμπόδιστη και νόμιμη δραστηριότητα του ενδιαφερόμενου είναι η παρακάτω: κάθε ιδιωτικό μέσο μεταφοράς ύδατος για διάθεση σε τρίτους, υποχρεούται να συνοδεύεται από αντίγραφο της άδειας χρήσης ύδατος του δικαιούχου του σημείου υδροληψίας και να το επιδεικνύει σε κάθε έλεγχο αρμόδιου οργάνου. Στον κάτοχο των μέσων μεταφοράς ύδατος για διανομή σε τρίτους, που ενεργεί κατά παράβαση των υποχρεώσεων αυτών, επιβάλλεται πρόστιμο 1.000 μέχρι 3.000 ευρώ.

Οι άδειες εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων, περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων και τα βασικά χαρακτηριστικά του έργου, τεχνικά στοιχεία, είδος και μέγεθος μονάδας εκμετάλλευσης, στα οποία απαγορεύεται οποιαδήποτε αλλαγή τους χωρίς τροποποίηση της σχετικής άδειας. Η άδεια εκτέλεσης παύει να ισχύει σε περίπτωση που παρέλθει η προθεσμία, χωρίς το έργο να έχει ολοκληρωθεί κατά τη λήξη της προθεσμίας που αναγράφεται στην άδεια. Πριν τη λήξη της ανωτέρω προθεσμίας είναι δυνατόν να δοθεί παράταση από την αρμόδια Δ/ση Υδάτων της

Αποκεντρωμένης Διοίκησης, μετά από αιτιολογημένο αίτημα του ενδιαφερόμενου, που όμως δεν μπορεί να υπερβεί την αρχική προθεσμία εκτέλεσης του έργου.

Οι άδειες χρήσης ύδατος περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων και τα βασικά χαρακτηριστικά του έργου, τεχνικά στοιχεία, είδος και μέγεθος μονάδας εκμετάλλευσης, για τα οποία επίσης απαγορεύεται οποιαδήποτε αλλαγή τους χωρίς τροποποίηση της άδειας και τη χορηγούμενη ετήσια ποσότητα (ελάχιστη-μέγιστη) του ύδατος το οποίο (και μόνο) επιτρέπει η συγκεκριμένη άδεια να αντλείται. Η χρήση δε για ύδρευση έχει προτεραιότητα, ως προς την ποσότητα και την ποιότητα, έναντι κάθε άλλης χρήσης.

- Αναφορικά με την τροποποίηση αδειών

Οι άδειες τροποποιούνται πριν από τη λήξη ισχύος τους ιδίως στις περιπτώσεις αλλαγή της χρήσης του ύδατος, αλλαγής της χρησιμοποιούμενης ποσότητας ύδατος που έχει καθορισθεί στη σχετική άδεια ή αντικατάστασης αδειοδοτημένης υδροληψίας εφόσον τεκμηριώνεται (σωρευτικά) ότι εξυπηρετεί την ίδια δραστηριότητα, ότι δεν μεταβάλλεται η απολήψιμη ποσότητα του ύδατος η οποία πρέπει να γίνεται από τον ίδιο υδροφορέα και ότι δεν αλλάζουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου. Σε διαφορετική περίπτωση, δηλαδή εάν δεν τεκμηριώνονται οι ανωτέρω προϋποθέσεις, η αντικατάσταση αδειοδοτείται εξ αρχής ως νέο έργο. Σε κάθε περίπτωση το σημείο υδροληψίας που αντικαθίσταται, καθίσταται ανενεργό.

Όποιος υποβάλλει εκπρόθεσμα αίτηση για ανανέωση της άδειας εκτέλεσης έργου ή/και χρήσης ύδατος κατά παράβαση της παραγράφου 2 του άρθρου 10 τιμωρείται με πρόστιμο 500 μέχρι 1.000 ευρώ. Για να μη θεωρηθεί εκπρόθεσμος, ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται μέσα σε διάστημα 6 μηνών πριν από τη λήξη της άδειας, να υποβάλλει σχετικό φάκελο ανανέωσης, ο οποίος περιλαμβάνει την αίτηση ανανέωσης με υπεύθυνη δήλωση ότι δεν έχουν μεταβληθεί τα τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου και δεν έχουν αλλάξει τα υπόλοιπα στοιχεία του φακέλου της αδειοδότησης καθώς και ότι τηρούνται οι όροι της άδειας χρήσης. Στις ανωτέρω περιπτώσεις η καταβολή του προστίμου αποτελεί προϋπόθεση για την εξέταση από την αδειοδοτούσα αρχή του φακέλου ανανέωσης ή έκδοσης αντίστοιχα της άδειας.

Οι διοικητικές κυρώσεις για εκτέλεση έργου ή χρήση υδάτων άνευ έκδοσης της σχετικής άδειας, εκτείνονται από 100 έως 600.000 ευρώ, σε εξαιρετικές δε περιπτώσεις εξόχως σοβαρής ρύπανσης ή υποβάθμισης των υδάτων και ιδίως στην περίπτωση που το είδος ή η ποσότητα των ρύπων ή από την έκταση ή τη σημασία της υποβάθμισης των υδάτων υπάρχει κίνδυνος θανάτου ή βαριάς σωματικής βλάβης ή ευρείας οικολογικής διατάραξης ή καταστροφής, το ύψος του προστίμου μπορεί να ανέλθει μέχρι 1.500.000 ευρώ! Με φυλάκιση τριών μηνών έως δύο ετών και χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος ασκεί δραστηριότητα ή επιχείρηση χωρίς την απαιτούμενη άδεια ή υπερβαίνει τα όρια τη άδειας ή έγκρισης που του έχει χορηγηθεί και υποβαθμίζει το περιβάλλον. Αναλόγως δε με το αποτέλεσμα (λχ. βαριά σωματική βλάβη/ θάνατος ανθρώπου λόγω ρύπανσης) απειλείται και ποινική κύρωση κάθειρξης έως δέκα έτη.

Πάντως, μολονότι η έκδοση του πιστοποιητικού εγγραφής αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κίνηση της διαδικασίας αδειοδότησης, παραταύτα δε δεσμεύει την αδειοδοτούσα αρχή ως προς τη χορήγηση ή μη της άδειας χρήσης νερού. Η πρώτη διαδικασία είναι προϋπόθεση της δεύτερης, αλλά η έκβασή της δεν προδικάζει την έκβαση της άλλης· κατ' αρχήν.

Λέμε κατ' αρχήν, διότι, τελικά, η μία διαδικασία επηρεάζει εν μέρει – και προσωρινά – τα αποτελέσματα της άλλης, υπό την παρακάτω έννοια: με την εισαγωγή των στοιχείων της αίτησης στο Ε.Μ.Σ.Υ. και τη χορήγηση πιστοποιητικού εγγραφής, διασφαλίζεται για κάθε χρήστη του σημείου υδροληψίας η δυνατότητα συνέχισης της χρήσης (παρ' ότι ελλείπει η άδεια) μέχρι την αξιολόγηση από την αδειοδοτούσα αρχή της δυνατότητας ή μη έκδοσης σχετικής άδειας χρήσης νερού.

Δεν απαιτείται άδεια (εξακολουθεί όμως να απαιτείται εγγραφή στο Ε.Μ.Σ.Υ.) εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων ή/και χρήσης ύδατος στα ανενεργά σημεία υδροληψίας, δηλαδή σημεία υδροληψίας τα οποία δεν χρησιμοποιούνται αλλά οι ιδιοκτήτες τους επιθυμούν να τα διατηρήσουν για ενδεχόμενη μελλοντική χρήση ή ως διακοσμητικά στοιχεία (λχ. παλιά πέτρινα πηγάδια σε αυλές σπιτιών) . Σε περίπτωση που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν, έστω και περιοδικά, θα πρέπει να εκδοθεί άδεια χρήσης ύδατος σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις των άρθρων 4, 5 και 6 της παρούσας απόφασης. Έτσι, καθίσταται σαφές ότι η έννοια του ανενεργού είναι διάφορη από την έννοια του εφεδρικού. Πηγή από την οποία μπορεί ανά πάσα στιγμή να αντληθεί νερό, αλλοιώνοντας τον προγραμματισμό που έχει γίνει ανά λεκάνη απορροής ποταμού, και άρα δεν είναι ανενεργή, πρέπει να αδειοδοτείται.

Επίσης άδεια δεν απαιτείται στα εντός σχεδίων πόλεων και οικιστικών περιοχών νέα και υφιστάμενα δίκτυα ύδρευσης, τηλεθέρμανσης, αποχετευτικά δίκτυα ακαθάρτων και ομβρίων υδάτων. Στην περίπτωση αυτή ο ενδιαφερόμενος φορέας οφείλει να κοινοποιεί στην αρμόδια Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, συνοπτική τεχνική έκθεση που περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά του δικτύου και συνοδεύεται από σχετικό τοπογραφικό διάγραμμα κατάλληλης κλίμακας.

Επιβάλλεται ως διοικητική κύρωση πρόστιμο 3.000 μέχρι 10.000 ευρώ σε όποιον εκτελεί έργα αξιοποίησης των υδατικών πόρων χωρίς την προβλεπόμενη άδεια εκτέλεσης έργου. Το πρόστιμο επιβάλλεται τόσο στον κύριο του έργου όσο και στον τεχνικά υπεύθυνο της εκτέλεσης του έργου. Με πρόστιμο από 3.000 μέχρι 5.000 ευρώ τιμωρείται όποιος κάνει χρήση ύδατος χωρίς την προβλεπόμενη άδεια χρήσης ύδατος. Τέλος, με πρόστιμο από 1000 μέχρι και 3.000 ευρώ τιμωρείται όποιος παραβαίνει τους όρους της άδειας εκτέλεσης έργου ή/και χρήσης ύδατος καθώς και όποιος προβαίνει σε απολήψιμη ποσότητα ύδατος ή δεν προβαίνει σε διαδικασία τροποποίησης της άδειας χρήσης ύδατος. Το πρόστιμο εδώ είναι μικρότερο, δεδομένου ότι τουλάχιστον υπάρχει άδεια, πλην όμως κάποια διάταξη της οποίας παραβιάζεται.

Ας σημειωθεί ότι οι κυρώσεις επιβάλλονται ανεξάρτητα από τις κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 21 του ν.4014/2011 καθώς και σε άλλες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, συνεπώς τα ανωτέρω εκτεθέντα πρόστιμα μπορούν να επιβληθούν και σωρευτικά.

Στις περιπτώσεις υφιστάμενων σημείων υδροληψίας, όποιος μέχρι τις 30-4-2015 δεν υποβάλλει ή υποβάλλει εκπρόθεσμα την προβλεπόμενη αίτηση για χορήγηση άδειας χρήσης ύδατος, δεν καταβάλλει πρόστιμο, εάν η εν λόγω αίτηση υποβληθεί μέχρι τις 30-9-2015. Όμως μετά την ημερομηνία αυτή ο παραβάτης τιμωρείται με πρόστιμο πενήντα (50) ευρώ από 1-10-2015 μέχρι 31-12-2015, για κάθε μήνα καθυστέρησης και με πρόστιμο 1.000 μέχρι 2.000 ευρώ από 1-1-2016. Για να γίνει πιο ξεκάθαρο το τοπίο, χρήσιμη είναι μία μικρή ανακεφαλαίωση στο εξής: εγγραφή στο Μητρώο απαιτείται σε όλα ανεξαιρέτως τα σημεία λήψης, ενώ άδεια απαιτείται σε οποιοδήποτε σημείο λήψης ύδατος που δεν είναι έχει χαρακτηριστεί ως ανενεργό. Αν ο ενδιαφερόμενος αμελήσει και δεν προχωρήσει τις διαδικασίες ώστε να χαρακτηριστεί ανενεργό, η έκδοση άδειας λήψης ύδατος είναι αναγκαία ακόμα κι αν δεν υπάρχει πρόθεση να γίνει ποτέ χρήση του συγκεκριμένου σημείου για το σκοπό αυτό.

Η καταβολή του προστίμου και η προσκόμιση σχετικού παραστατικού (αρχή ανάλογου παραβόλου υπέρ του Δημοσίου που εκδίδεται από τη Δ.Ο.Υ. για εκπρόθεσμη υποβολή αίτησης άδειας χρήσης ύδατος) στην αδειοδοτούσα αρχή, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας αδειοδότησης.

Χρήσιμο είναι να γνωρίζουμε ότι κατά το νόμο, βασικό κριτήριο για την επιβολή του ύψους των προστίμων είναι το μέγεθος της απολήψιμης ποσότητας του ύδατος, η σοβαρότητα και η συχνότητα της παράβασης, το όφελος του παραβάτη και η επαναλαμβανόμενη μη συμμόρφωση με τυχόν υποδείξεις της αδειοδοτούσας αρχής.

3. Η αμφισβήτηση της πράξης επιβολής προστίμου

Η απόφαση επιβολής διοικητικού προστίμου υπόκειται σε ενδικοφανή προσφυγή μέσα σε τριάντα ημέρες από την κοινοποίησή της. Η ενδικοφανής προσφυγή ασκείται ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Η απόφαση επί της προσφυγής πρέπει να εκδοθεί μέσα σε προθεσμία τριάντα ημερών από την κατάθεση της προσφυγής. Αν αυτό δε συμβεί, τεκμαίρεται ότι η Διοίκηση απεφάνθη απορριπτικά κατά της ενδικοφανούς προσφυγής. Όμως η δυνατότητα ακύρωσης του προστίμου από το διοικούμενο δε σταματά εδώ. Παραμένει η (έσχατη) λύση της δικαστικής οδού, η οποία και θα εντοπίσει τυχόν πλημμέλειες της διοίκησης κατά την έκδοση της δυσμενούς ατομικής διοικητικής πράξης επιβολής προστίμου, πλημμέλειες οι οποίες μέχρι τη στιγμή εκείνη δεν είχαν εντοπιστεί από τη Διοίκηση, ελλείψει των νομικών γνώσεων που όμως πια θα έχει ο διοικητικός δικαστής που θα επιληφθεί πλέον της υπόθεσης. Η απόφαση (είτε πραγματικά ληφθείσα είτε κατά πλάσμα δικαίου απορριπτική, ως μόλις ανωτέρω αναφέρθη) επί της ενδικοφανούς προσφυγής υπόκειται σε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου του τόπου που εδρεύει η αρμόδια Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 1 του άρθρου 66 του Κώδικα Διοικητικής

Δικονομίας, δηλαδή εντός εξήντα ημερών. Για το παραδεκτό όμως της προσφυγής καταβάλλεται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. ποσό ίσο με το 20% του εκάστοτε επιβαλλόμενου προστίμου, το οποίο φυσικά επιστρέφεται αν ο διοικούμενος τελικά δικαιωθεί.

Η δικαστική αυτή απόφαση που θα αποφανθεί επί της πράξης επιβολής προστίμου θα καθυστερήσει, όμως, να εκδοθεί. Άλλως ειπείν, μέχρι τότε, το σχεδόν βέβαιο είναι ότι η Διοίκηση θα έχει προχωρήσει στα αναγκαία μέτρα για την είσπραξη και του υπόλοιπου 80% και πιθανότατα θα το έχει καταφέρει, έστω και με πράξεις διοικητικής εκτέλεσης. Στο σημείο αυτό, τη λύση δίνει η άσκηση αίτησης αναστολής· ώστε – αν αυτή γίνει δεκτή – μέχρι την εκδίκαση της δίκης επί της προσφυγής, να μην μπορεί να γίνει καμία πράξη εκτέλεσης ως προς το 80% του προστίμου που θα απομένει. Συνιστάται δε και η καταχώριση αιτήματος προσωρινής διαταγής στην αίτηση αναστολής, ώστε επί αποδοχής του, να μην υπάρχει δυνατότητα εκτέλεσης ούτε μέχρι της εκδίκαση του αιτήματος αναστολής. Η συζήτηση για το αίτημα προσωρινής διαταγής και η επ' αυτού απόφαση εκδίδεται «το ταχύτερο δυνατόν», στην πραγματικότητα την ίδια ημέρα· ώστε είναι απίθανο να επιδιωχθεί η είσπραξη κάποιου ποσού στο ελάχιστο αυτό διάστημα που θα μεσολαβεί από τη βεβαίωση του προστίμου και άρα τα συμφέροντα του ενδιαφερόμενου θα είναι πλέον πλήρως διασφαλισμένα.

Βέβαια, ο διοικούμενος έχει τη δυνατότητα να πληρώσει το επιβληθέν διοικητικό πρόστιμο μειωμένο στο ήμισυ εντός τριάντα ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτόν της σχετικής πράξης και σε κάθε περίπτωση πριν την άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής, προβεί σε καταβολή του προστίμου. Η καταβολή αυτή όμως συνεπάγεται παραίτηση του υπόχρεου από κάθε δικαίωμα προσβολής ή αμφισβήτησης της πράξης επιβολής προστίμου.

Σημείωση: Σύμφωνα με το αρ. 1 της ΥΑ 145026/10-01-2014 (ΦΕΚ Β' 31/14-01-2014), συστήνεται το Ε.Μ.Σ.Υ. το οποίο όμως θα τεθεί σε λειτουργία με Διαπιστωτική Πράξη του Υπουργού Π.Ε.Κ.Α. (ά. 2 §.6). Η διαπιστωτική πράξη αυτή δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα. Ως εκ τούτου δεν απαιτείται ακόμη το πιστοποιητικό εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ. που προβλέπεται στο αρ. 9 παρ. 2 της απόφασης⁴.

Ωστόσο, στην πράξη έχει ερμηνευθεί (ευλόγως) ότι μολονότι για τις ανωτέρω πράξεις δεν είναι αναγκαίο το πιστοποιητικό εγγραφής του εν λόγω σημείου υδροληψίας στο Ε.Μ.Σ.Υ. ή ο κωδικός εγγραφής, αφού μη εκδοθείσης της διαπιστωτικής πράξης που θέτει σε λειτουργία το Ε.Μ.Σ.Υ., δεν είναι αξιόσημο από τον πολίτη να προμηθευτεί πιστοποιητικό εγγραφής ή κωδικό εγγραφής. Αντί αυτών ωστόσο, η πρακτική

⁴ Υπενθυμίζουμε: Το άρθρο 9 αναφέρει « Για τη σύνταξη κάθε συμβολαίου μεταβίβασης, δωρεάς, γονικής παροχής, αποδοχής κληρονομίας ή σύστασης εμπραγμάτου δικαιώματος που αφορά στο ακίνητο που πραγματοποιείται υδροληψία, πρέπει να προσκομίζεται από τον ενδιαφερόμενο το πιστοποιητικό εγγραφής του εν λόγω σημείου υδροληψίας στο Ε.Μ.Σ.Υ. ή να αποτυπώνεται στο τοπογραφικό διάγραμμα που συνοδεύει το συμβόλαιο ο κωδικός εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ. . Σε κάθε ιδιωτικό συμφωνητικό για μίσθωση ή κατά παραχώρηση χρήση του ακινήτου στο οποίο πραγματοποιείται υδροληψία, πρέπει να αναγράφεται ρητά και ο κωδικός εγγραφής στο Ε.Μ.Σ.Υ.»

απαιτεί να προσκομίζεται έστω αποδεικτικό του προηγούμενου της έκδοσης πιστοποιητικού βήματος⁵, δηλαδή με απλά λόγια οφείλει ο διοικούμενος να προσκομίζει τον αριθμό πρωτοκόλου της δήλωσής του.

Σε κάθε περίπτωση, το πρόστιμο της εκπρόθεσμης δήλωσης (με την κατάθεση της οποία λαμβάνει ο δηλώσας αριθμό πρωτοκόλου) συνεχίζει υφιστάμενο, χωρίς να επηρεάζεται από τη μη λειτουργία του Ε.Μ.Σ.Υ. . Η σχετική δήλωση εξάλλου, γίνεται στον οικείο Ο.Τ.Α. α' βαθμού, ο οποίος και λειτουργεί κανονικά.

Κατόπιν επικοινωνίας μας με τους αρμόδιους φορείς, ενημερωθήκαμε ότι η διαπιστωτική πράξη δεν έχει εκδοθεί ακόμα για λόγους πρακτικούς: πρόκειται για θέμα τεχνικό, προετοιμασίας του Ε.Μ.Σ.Υ. , ώστε ήδη από το ξεκίνημά του να λειτουργεί άψογα, με άμεση έκδοση πιστοποιητικών. Η έκδοση ωστόσο της διαπιστωτικής πράξης η οποία θα θέσει σε λειτουργία το Ε.Μ.Σ.Υ. , δεν αργεί.

⁵ Μετά την παραλαβή της αίτησης, η αρμόδια υπηρεσία της Διεύθυνσης Υδάτων της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες: α) **πρωτοκολλεί την αίτηση**, β) την καταχωρίζει στο Ε.Μ.Σ.Υ. και β) εκδίδει το πιστοποιητικό εγγραφής.